Biskopsmötets utlåtande om den luthersk-katolska dialogens deklaration *Växande gemenskap* (2017) och den finländska luthersk-katolska dialogkommissionens sammandrag från 2024

Biskopsmötet tackar dialogkommissionen för dess arbete. Dialograpporten *Växande gemenskap* (*Kasvavaa yhteyttä/Communion in Growth*) är ett grundligt dokument som baserar sig på ett brett ekumeniskt material. Det bygger på den finländska Lutherforskningen och åratal av ekumenisk erfarenhet. Dokumentet och dess sammanfattning avspeglar en finländsk ekumenisk tradition och ger ett viktigt tillskott till det globala ekumeniska samtalet mellan lutheraner och katoliker.

Dokumentet behandlar frågor om kyrkan, ämbetet och sakramenten utifrån principen försonad mångfald. Försonad mångfald innebär att man erkänner trons gemensamma kärna, men kan acceptera olika teologiska betoningar och uttrycksformer. Detta förhållningssätt gör att historiska och teologiska skillnader inte längre nödvändigtvis utgör hinder för enhet. De kan i stället förstås som synvinklar som kompletterar varandra eller åtminstone inte utesluter varandra.

Arbetet med *Växande gemenskap* har utgått ifrån dokumentet *En gemensam deklaration om rättfärdiggörelseläran*, där lutheraner och katoliker erkänner en gemensam syn på rättfärdiggörelsen. Enligt principen försonad mångfald strävar man efter att erkänna grundbetydelsen i de frågor där parterna är överens och som belyses av de olika teologiska förhållningssätten. Därefter ser man på skillnaderna mellan de olika teologiska förhållningssätten, sådant som den andra parten upplever främmande eller tar avstånd ifrån. För att den försonade mångfalden ska kunna bli verklighet måste man kunna visa att de erkända olikheterna inte hotar eller står i konflikt med den erkända enheten. Biskopsmötet fäster uppmärksamhet vid dialogdokumentets rubrik, som innehåller ordet

”deklaration”. Dokumentet är inte en deklaration på samma sätt som *En gemensam deklaration om rättfärdiggörelseläran*, utan snarare den finländska dialogens bidrag till de internationella luthersk-katolska lärosamtalen som förbereder en gemensam deklaration om kyrkan, nattvarden och ämbetet.

Växande gemenskap erkänner en betydande samstämmighet om kyrkans väsen i lutherskt och katolskt tänkande. Kyrkan förstås som en enhet i Gud den treenige, som Kristi kropp och den heliga Andens tempel. I dokumentet konstateras att det lutherska sättet att beskriva kyrkan som ordets skapelse (*creatura verbi*) och den katolska uppfattningen om kyrkan som ett sakrament för världens frälsning (*sacramentum salutis mundi*) inte behöver stå i motsättning till varandra. Både lutheraner och katoliker kan beskriva kyrkan som de troendes gemenskap (*congregatio fidelium*) och de heligas samfund (*communio sanctorum*). I centrum av dokumentets diskussion kring läran om kyrkan finns frågan om kyrkans sakramentalitet och dess relation till kyrkans strukturer och yttre kännetecken. Dokumentet hänvisar till kyrkan ”såsom ett sakrament”, där Kristi verklighet är osynligt närvarande i den synliga kyrkan. Ur ett luthersk teologiskt perspektiv har den finländska Lutherforskningen öppnat begreppet sakramentalitet som ett uttryck för Guds ord som ett sakramentalt ord som verkar och åstadkommer det som det talar om.

Enligt dokumentet är ämbetet en Guds gåva till kyrkan. Alla döpta är delaktiga i Kristi prästadöme, men ordets och sakramentets ämbete är en särskild uppgift till vilken man vigs. Vigningsämbetet är en livslång kallelse där den heliga Andens gåvor förmedlas via handpåläggning. Teologiskt sett placerar dokumentet ämbetet inom ramen för den ”sakramentala communio-ecklesiologin” (§ 179). I den del som behandlar ämbetet är tolkningen av kyrkans sakramentalitet språkligt sett kraftigare än i den del som behandlar läran om kyrkan. Dessutom tar dokumentet det från luthersk kontext kända tredelade ämbetet, där ”’ordinationen’ beskriver den sakramentala förrättning som inkluderar en person i biskoparnas, presbyternas eller diakonernas ämbetskår (*ordo*)” (§ 205).

Avsnittet om ämbetsteologin behandlar två klargöranden, det ena gäller den katolska synen på de tre ämbetenas hierarki och den andra biskopsämbetet som en uppfyllelse av sakramentet. Enligt dokumentets lutherska linje är båda tolkningarna fullt tänkbara. Frågor som ännu behöver utredas är kvinnors möjligheter att vigas till prästämbetet, påvedömets roll i enhetens tjänst och frågor om kyrkans auktoritet i lärofrågor (påvens ofelbarhet och

jurisdiktion). Ett ömsesidigt erkännande av ämbetet torde dock kräva att man i tillräckligt hög grad kan lösa frågor om ämbetets hierarki och om könets betydelse i relation till prästvigningen.

Dokumentet *Växande gemenskap* utgår från en bredare sakramentell kontext i behandlingen av eukaristin. Dokumentet stöder sig på en tidigare tysk luthersk-katolsk dialog när det konstaterar att reformationstidens fördömanden av sakramenten är orimliga ur dagens perspektiv. Dokumentet konstaterar också att för att uppnå enhet i mångfalden rörande nattvarden, förutsätts klargörande kring de olika uppfattningarna om ämbetsteologin (ämbetets giltighet, ämbetets sakramentalitet, § 166). Dialograpporten *Växande gemenskap* hör till en bredare luthersk-katolsk dialog som konstaterar att de olika uppfattningarna om sakramenten, särskilt kring nattvardsfirandet, inte gäller själva nattvardsteologin utan frågan om vilket ämbete som är giltigt för ett rätt förvaltande av sakramenten (se t.ex. dokumentet *Från konflikt till gemenskap*).

Biskopsmötet ser dokumentet *Växande gemenskap* som betydelsefullt. Det har fötts ur en nationell ekumenisk dialog och det uttrycker den nära ekumeniska gemenskap som finns mellan lutheraner och katoliker i en finländsk kontext. I dokumentet presenteras gemensamma grundläggande övertygelser som gäller kyrkan, nattvarden och ämbetet, vilka biskopsmötet anser överensstämma med vår kyrkas lära. Dialograpporten uttrycker ett behov att fortsätta de ekumeniska samtalen mellan lutheraner och katoliker. Den visar riktningen för en teologisk fördjupning av gemenskapen mellan lutheraner och katoliker. Biskopsmötet hoppas att dokument bär frukt både i vår kyrkas liv och i kommande internationella dialogsamtal mellan lutheraner och katoliker. Den kritiska respons som dokumentet har fått visar att det är nödvändigt att föra teologiska samtal om kyrkan, eukaristin och ämbetet också mellan och inom Lutherska världsförbundets medlemskyrkor.

Helsingfors den 27 januari 2026

Biskopsmötet